

Tak co dneska ?

Lenka Lauková

OBSAH

PROČ SEM CHODÍM?

JAK TEDY VYPADÁ DRUHÝ DOMOV TĚCH, S NIMIŽ SE JEDNOU TÝDNĚ SETKÁVÁM?

CO DĚLAJÍ DĚTI VE SVÉM VOLNÉM ČASE?

KDO VŠECHNO SE TEDY STARÁ O BLAHO DĚTÍ

DĚTI V ÚSTAVU VŠAK MAJÍ DOMOVY DVA...

JAKÉŽE SUPLUJÍ VYCHOVATELKY A KAMARÁDI Z POKOJŮ BĚŽNÉ SITUACE A VZTAHY?

POSTRADATELNÝ A NEPOSTRADATELNÝ...

CO TEDY V TOMTO PROSTŘEDÍ VLASTNĚ ZNAMENÁ, KDYŽ ŘEKNETE STUDENT?

JAK JE TO S NAVAZOVÁNÍM KONTAKTŮ TADY?

A JAK TO TU VYPADÁ, KDYŽ VSTOUPÍM?

A CO TO VŠECHNO ZNAMENÁ PRO MNE?

PROČ SEM CHODÍM?

V rámci své praxe navštěvuji jeden z ústavů pro tělesně postižené. Je to zařízení internátního typu pro děti a mládež, které dětem s tělesným handicapem poskytuje vzdělání a dětem ze vzdálenějších míst i ubytování.

Jsou tu děti různého věku. Já jsem se však rozhodla pracovat s těmi, které teprve nedávno začaly vychutnávat školský život. Docházím sem jednou týdně, ale občas to prostě nevyjde, a tak se stane, že se s dětmi i delší dobu nevidíme a pak se musím znovu představovat. Není to však pravidlem, Viola se Sabinou si mě např. pamatují dobře. Teď to zní možná trochu divně, ale není divu. Takových lidí jako já sem chodí víc a někteří se tu objevují zřídka. A pak - je přece tolik důležitých věcí k zapamatování a pamatovat si jméno, které možná delší dobu nebudu potřebovat, no, řekněte sami...

A proč sem chodím? Protože je mi tu dobře. Poznávám nové lidi a prožívám spoustu krásných chvil s dětskou rozmanitostí. No, představte si sluníčkové odpoledne v městské zeleni izolované od aut a davů a vedle sebe spokojeného prvňáčka nabitého otázkami, které si už téměř ve svém dospělém věku nedokážeme položit. A co víc? Jste užiteční a podali jste pomocnou ruku někomu, kdo má také rád vůni prosluněného odpoledne a rád si popovídá a pohraje, a protože jsou rodiče daleko, kamarádi zrovna nemají čas a vychovatelka se musí věnovat i ostatním, je pro něj příjemné, objevili se někdo jiný, ochotný se mu věnovat. Aby vám však bylo fajn, nepotřebujete ani tolik pěkné počasí, ale pěkné prostředí, a to dělají lidé. Samozřejmě nelze opomenout ani prostory kolem vás, které vaše pocity a stavy také dotvářejí.

JAK TEDY VYPADÁ DRUHÝ DOMOV TĚCH, S NIMIŽ SE JEDNOU TÝDNĚ SETKÁVÁM?

Celý tento ústav tvoří komplex budov.

Příjemně na vás zapůsobí především prostory, sloužící přímo dětem. Pokoje i chodby si děti snaží samy zkrášlit, a to především svými vlastními výtvary, které jsou výsledkem jejich zájmové činnosti v době volna.

Tyto prostory jsou rozděleny na část obývanou, kterou tvoří pokoje dětí, společenská místnost alias jídelna a místo veřejných akcí (to jsou např. besedy, koncerty, veřejná vystoupení dětí, na nichž mají možnost předvést, co nacvičily během svého volna), dále koupelny a toalety a v některých částech i odborná pracoviště lékařů a rehabilitačních pracovníků, prostorné chodby jakožto místo největšího dění a výtah, který se téměř nezastaví a který také spojuje část obývanou se školou, kde kromě speciálně zařízených malých tříd jsou i kabinety a samozřejmě místnosti denní potřeby. V některých patrech se oba prostory prolínají, to záleží na počtu ubytovaných, kteří jsou rozmístěni dle věku, a na denní době, kdy např. pokoje mladších dětí slouží jako družiny do doby, než si je vyzvednou rodiče či jiné pověřené osoby.

Jak jsem již uvedla, místem, kde se všichni setkávají, povídají, domlouvají, někdy si i hrají a plánují společnou činnost, jsou chodby.

V obou budovách jsou dílny, v jedné keramická, ve druhé košíkářská, kde se děti věnují různým uměleckým a řemeslným činnostem.

Košikářská dílna tu má např. dlouholetou tradici, a tak

košíkářské umění ovládají i někteří zaměstnanci.

Radost a potěšení z vlastních výrobků se odráží nejen na stěnách pokojů a chodeb, ve vitrínách, ale poskytuje možnost příjemným způsobem rozvíjet méně zdatné funkce a učit se pracovat s příslušným handicapem, inspiruje a může pomáhat k představě pozdějšího životního uplatnění.

Ale prostředí této veřejnosti otevřené instituce netvoří jen prostory, v nichž děti žijí, nýbrž všichni, kteří se v daných okamžicích v ústavu nacházejí. Proto je prostředí velice proměnlivé, v různých časových intervalech jiné. Záleží i na struktuře a počtu přítomných, ale také na denní době a programu dětí.

CO DĚLAJÍ DĚTI VE SVÉM VOLNÉM ČASE?

To záleží na mnoha okolnostech - např. jestli je nutné udělat úkoly, učit se, absolvovat pravidelné rehabilitační, nápravné cvičení, jestli nepřijdou jako obvykle tento den nebo dnes výjimečně rodiče či známí a jestli není plánován nějaký společný program nebo jiná akce, jakou je např. středeční plavání, jehož se zúčastní ten, kdo má náladu si zaplavčit. Splní-li děti své povinnosti, mohou si vybrat, co je jim v dané chvíli nejbližší. A je-li přítomný někdo zodpovědný, bez něhož by se plán odpoledního volna neobešel, nic nebrání tomu oddat se svým zájmům nebo přáním.

KDO VŠECHNO SE TEDY STARÁ O BLAHO DĚTÍ

Po celých 24 hodin tu jsou sestry, které dohlížejí na zdravotní stav dětí. Dopoledne přebírají za děti odpovědnost učitelé, po skončení vyučování vychovatelé. Jejich činnost, program a práci sledují vychovatelé hlavní, kteří se podílejí na organizaci a plánování společných akcí.

Vychovatelky dohlížejí na to, aby nebyl narušen plynulý chod ústavu, jeho režim a řád, aby děti splnily všechny své povinnosti a přitom se mohly věnovat tomu, co je baví (jít ven, hrát si) tak jako doma.

Dále jsou tu rehabilitační pracovníci, lékaři a mimo jiné sem docházejí i lidé, kteří pracují s dětmi v dílnách, přátelé a známí dětí, rodiče a ostatní příbuzní, což z velké míry ovlivňuje i fakt, že ne všechny děti, které se zde vzdělávají, tu také bydlí.

Většina z nich je po skončení vyučování dopravována svými rodiči, prarodiči, přáteli, sourozenci do svých domovů, někteří odcházejí i sami.

Děti, které zde přes týden zůstávají, jsou převážně mimopražské a každodenní dojíždění do školy by pro ně bylo velice náročné, nemluvě o výhodě neustálého dozoru zdravotního personálu.

A do jaké skupiny lidí patřím já?

Částečně se řadím ke kamarádům, kteří s dětmi tráví své volné chvíle, částečně ke studentům, kteří sem docházejí v rámci praxe. O přesném zařazení rozhoduje častost návštěv a hlavně vztah, který mezi dětmi a studenty vzniká.

Teda, tolik lidí. Co tam ti všichni chtějí?

Jak to asi musí vypadat, když se tam všichni jmenovaní sejdou? Je to vůbec reálné? Vždyť je to druhý domov dětí, v němž by člověk očekával trochu toho svého soukromí.

Taková přehrále lidí motajících se kolem dětí. Jak se ve všech těch vztazích vyznat a orientovat a přitom se neprovínit vůči danému řádu? Je to v pořádku? Zvládají to?

Ptám se, přestože vím, že to takhle funguje. Vždyť právě díky tomu, že sem chodí tolik lidí, děti mají větší možnosti, jak naložit se svým volnem. Je jen třeba respektovat daná pravidla, a to jak ze strany dětí, jež by se svými kamarády, kteří za nimi přijdou, mohly snadno opustit bránu ústavu a vychutnávat, jaké je to venku, tak ze strany přicházejících, kteří se s vychovatelkou musí domluvit a respektovat určité zvyklosti a pravidla. Něco si mohu dovolit a někde je hranice, za níž nesmím.

Ještě je tu však jedna velice důležitá skupina, do níž zahrnuji širokou veřejnost.

Patří sem herci, zpěváci, politici či známí zaměstnanců, s nimiž se tu čas od času můžete setkat. Vystupují zde se svým programem, besedují s dětmi. Do této skupiny pak dále patří i lidé někdy dětem zcela cizí, kteří sem přicházejí, aby shlédli vystoupení, jež děti naocvičují.

Jsou to vesměs lidé, kteří chodí do ústavu, aby byli chvíli s dětmi v jejich prostředí, aby je lépe poznali a na druhou stranu, aby je seznámili s věcmi, jež jsou dětem vzdálenější a méně dostupné, a tak jim také zprostředkovali absolvování části dění za branami ústavu, neboť v naší společnosti ještě nejsou do takové míry odstraněny bariéry, které znesnadňují volný přístup k některým podnětným kulturním a ostatním společenským zdrojům. Proto si myslím, že tyto akce jsou v každém případě pro děti přínosem, ať už co se týče nových informací či umění jednat s lidmi.

Spokojenost rozhodně nebude jen ze strany dětí, neboť i pro nás, co do ústavu přicházíme, je obohacením poznání běžných denních radostí i strastí těch, kteří za branami ústavu vytvořili společnost otevřenou okolnímu světu.

To byli všechno lidé, kteří jsou tu pro všechny děti stejně. Děti mají stejné možnosti se jim přiblížit, což však větší počet přítomných na společných akcích poněkud znemožňuje, a tak se spíše prosadí povahy průbojnější - tak už to ve společnosti lidské chodí.

Má však člověk potřebu poznávat hlouběji všechny, s nimiž se setká? Toť otázka. Rozhodně ale potřebuje mít někoho jen pro sebe, dělat si na někoho větší nároky a smět s ním v klidu či neklidu sdílet své soukromí.

V dětství to bývají naši rodiče. Přicházíme s nimi nejčastěji do kontaktu, jsou nám nejbližší. Proto se o ně často bojíme, jsou pro nás zárukou bezpečí a jistoty, bez níž by se nám tak lehce po světě neřapalo.

DĚTI V ÚSTAVU VŠAK MAJÍ DOMOVY DVA

Jedním je opravdový domov s rodiči a sourozenci a druhým ústav s vychovatelkami a ostatními dětmi, kteří jsou součástí jejich soukromí - tráví spolu chvíle volna, setkávají se při ranní hygieně, obývají stejný pokoj,...

Můžeme opravdu mluvit o druhém domově? Vezměme si příklad Světlanky, která z něčeho nic jednoho odpoledne při-

běhne ke své vychovatelce Drahušce a zeptá se: „*Drahuško, že mi neumřeš?*“

„*To víš, že ne,*“ odpovídá vychovatelka a hladí malou Světlanku po vlasech.

Co by pro ni asi znamenala ztráta takového člověka, pustíme-li si, že vychovatelky ve chvílích, kdy jsou rodiče vzdáleni, jsou dětem ti nejbližší? Nejen, že za ně přejímají plnou odpovědnost, ale vlastně i suplují běžné situace a rodinné vztahy.

A co ztráta kamaráda, s nímž se denně setkává v prostorech svého soukromí? V pokoji, v jídelně, při ranní hygieně, ve chvílích volna ve skupinkách, do nichž jsou děti rozřazovány především podle věku.

Dá se snad v tomto případě mluvit o jakési podobě sourozeneckému vztahu?

A proč vůbec přemýšlet o ztrátě těch mně nejbližších?

Takové otázky si začínáme klást, až když se nás bezprostředně týkají, tedy když někoho, koho jsme měli rádi, ztratíme.

Ne, že bychom si snad otázky smrti za branami ústavu nekladli, přestože je to pro nás věc bolestná a mnohdy těžko snesitelná, ale v tomto prostředí žijí i děti, na jejichž chorobu není lék a jejichž stav se stále postupně zhoršuje. Takže se častěji setkávají se smrtí a ztrátou lidí bližších, a proto si snad i v okamžiku ztráty začínají klást takové otázky a začínají se bát o své nejbližší. To si však zažije každý, vyskytne-li se taková situace v jeho okolí.

Snad proto, že jsem si neuvědomila výjimečnost situace v tomto ohledu, mne to překvapilo. Vychovatelka Jiřina mi to však vysvětlila, tak, jak jsem to v předchozích řádcích popsal, a když jsem pak viděla Světlanku, která se hned potom, co se ujistila, že svou vychovatelku neztratí, bezstarostně rozběhla za svými kamarády, přestala jsem si nad tím lámat hlavu.

Vždyť to vlastně není nic neobvyklého - strachovat se o svůj pocit bezpečí a lásku svých blízkých, již ke svému životu potřebuje každý živý tvor. Nebo snad ne?

JAKÉŽE SUPLUJÍ VYCHOVATELKY A KAMARÁDI Z POKOJŮ BĚŽNÉ SITUACE A VZTAHY?

Vychovatelky honí děti k večerní hygieně, všímají si jejich pořádkumilovnosti, připravují se s nimi na vyučování, starají se o to, aby je neokousala nuda, a pomáhají jim ve všem, kde vlastní schopnosti někdy handicapově omezené nestačí.

A co kamarádi z pokojů? Vymýšlejí společně lumpárny, hrají různé hry, společně vzdorují příkazům, které nejsou po chuti (příklad sourozenecké solidarity jako vyšší) a nebo řeší problémy typu:

„*Ty máš sponky s mušličkami? Kde si je vzala? To je zajímavé, že zrovna tyhle mi chybí. Tys mi je vzala,*“ osočuje Světlanku Helenka.

„*Ale, Heli, ty sponky jí dala vychovatelka Drahuška, nevěděla, že jsou tvoje. Máte si věci pořádně uklízet!*“ snažím se zmírnit spravedlivé rozhořčení.

„*Ne, ne, já jsem ti je nevezala,*“ brání se Světlanka.

„*Stejně krade, pořád nám něco bere,*“ přidává se hned Verunka.

„*Ale, holky, ty sponky jí vážně dala Drahuška,*“ zatím neúspěšně odvrátím útok převahy. Světlanka se také brání nehezkmému nařčení. K holkám se přidává ještě Jaruška. Začíná to být nepříjemné: „*No tak, holky, tak už dost. Takhle všichni na jednu, to jste tedy kamarádky!*“

„*Když ona nám pořád něco bere,*“ ozývají se jedna přes druhou.

Světlanka se příliš neobhajuje, a tak volím variantu: „*Ona se polepší. Vid', Světluš?*“

„*Jo, já se polepším,*“ slibuje nařčenec.

„*Jo, to už říkala.*“ Stále se jim to nelíbí. Mrkám na Světluku: „*Fakt se polepším.*“

Vracíme sponky a jde se dál. Ale jestli se to už vážně nestane, si rozhodně netroufám tvrdit. Holky se rády zdobí, na své kadeře jsou obzvláště pyšné, a tak nikdo nemůže zaručit, že se jim občas nějaká ta nedbale uložená sponka nebude hodit.

POSTRADATELNÝ A NEPOSTRADATELNÝ

Je zřejmé, že děti vstupují do řady odlišných vztahů, méně či více závazných, do vztahů různé hloubky a intenzity, jež jsou patrné z odlišných pomyslných vzorců chování. Všichni se chováme podle toho, co pro nás dotyčný znamená, jak moc nám na jeho náklonnosti záleží, do jaké míry je pro nás postradatelný či nepostradatelný. Také však záleží na věku, na pohlaví, na momentálním rozpoložení a samozřejmě i na našem vnitřním založení, někdo je citlivý, někdo by se rozdál a někdo zas třeba rád nechá odpovědnost či věci nepříjemné na druhém. Copak se pořád musím snažit, když mám vedle sebe zrovinka někoho, kdo by mi tak rád pomohl?

Ptáte se, proč jsem se pozastavila právě u tohoto problému? Jednoduché. Protože jsem se s tím setkala, což mě pak donutilo se nad tím i více zamyslet. Od první chvíle, co jsem vstoupila do ústavu, jsem byla připravená udělat vše, o co mě kdo požádá. Možná zkreslené představy, možná výjimečnost tohoto prostředí, možná přehnaná starostlivost mě přiměla k tomu, že jsem občas za děti udělala i to, co by správně měly dělat samy, čímž jsem podporovala některé neblahé lidské vlastnosti, jako jsou např. lenost, pohodlnost i nepořádnost, a také tendence si ulehčovat život. Když jsem se pak více zamyslela nad tím, jak bych ve stejné situaci jednala v běžné třídě, moc jsem se nechválila. Moc jsem se soustředila na to, že jsem tam přišla pomoci, s čím je třeba. Ale i staré dobré úsloví praví: „*Nic se nesmí přehánět a všeho moc škodí.*“ Takže jsem se pak občas setkala i s reakcemi sestřiček: „*Zase se necháš tahat?*“, při kterých jsem se pak omlouvala tím, že jinak bychom to už na záchod nejspíš nestihli.

Stejně jsem zareagovala i při setkání s Liborem, který se při večerní honbě za dodržení hygieny na chodbě vztekal, protože ho vozík ne a ne poslechnout. Tak jsem se nabídla, abych mu ulehčila snažení.

Z úst vychovatele však vyšlo: „*Díky, ale on to umí sám.*“

Obdobnou situaci jsem zažila i s Jaruškou, která v dílně skládala zažehlovací obrázek.

Požádala mě, abych ho skládala s ní, že nám to půjde rychleji. Jenže, jak jsem se dozvěděla, o to při této činnosti vůbec nejde. Tohle skládání korálků do určitého obrazce totiž posiluje jemnou motoriku dětí.

Já jsem však na rozdíl od předchozích případů zareagovala tentokrát správně, i když své stanovisko jsem odůvodnila poněkud odlišně. Řekla jsem „ne“ s tím, že člověk má vždy větší radost, když něco pěkného dokáže sám.

Musím ale říci, že nejsem jediná, kdo se s touto situací setkal. Např. má přítelkyně Janina, která tu byla jednou se mnou.

Věnovala se malému Filipovi, který měl po sobě něco uklidit. Vůbec se mu ale nechtělo, a tak na Janině vymáhal její asistenci. Když nezabraly prosby, objevily se slzičky. Nakonec to Filip musel složit sám, Janina si totiž stála na svém, tak jako každá máma, když si dítě třeba z pohodlnosti postaví hlavu.

Čekal Filip takovou reakci od studentky, kterou vidí prvně? Nevyužil neznalosti této skupiny lidí, která zde zaujímá své místo?

K vychovatelce by si to možná nedovolil, protože vychovatelka ví, že si to může udělat sám. Pokaždé se zkusí, až to někde zabere. Nezabralo? Tak co, zas přijde někdo jiný a ten to třeba za něj udělá.

A co když se na něj nazlobí a půjde si hrát s někým jiným?

Ale co, jsou tu přece ještě kamarádi a vedle je jiný studentík, který mě třeba neodmítne.

Kdo ví, co se honí v hlavách těch malých raubířů?

Proč se s tím trápit, bez jednoho studentíka, který se tu objevuje nepravidelně a příště možná ani nepřijde, se klidně mohu obejít.

A že mě třeba nebude chtít vzít ven, když neposlouchám? Třeba zrovna přijde kamarád, a i kdyby - ono už se něco najde. I herec a zpěvák oželím, i když se třeba oehudím o zajímavý zážitek.

Ale co vychovatelka, rodiče, kamarád?

A co když se ze studenta stal opravdový přítel, na němž mi doopravdy víc záleží? Je to někdo, s kým si mohu odpoledne vyjet na zmrzlinu, nebo mě vezme s sebou o víkendů na chatu, je mi s ním víc než dobře a vím, že určitě příště zase přijde a něco podnikneme.

Příkladem toho je právě rozhovor Patrika a jeho kamarádky: „*Neodcházej ještě, pojď si se mnou povídat, škemral Patrik.*“

„*Dnes už musím vážně jít, ale příští víkend bychom mohli jet na chatu, co říkáš?*“

„*No to bude prima, no, jasně.*“

„*Vezmu s sebou ještě kamarádku, jen aby nám vyšlo počasí.*“

Musím přiznat, že já patřím spíš k těm, kteří napevno nemohou další návštěvu slíbit a odkývnout více dopředu nějaký přesný termín.

S těmito studenty se tu občas mímám, přicházejí, aby někoho vzali ven, pomohli, kde je třeba.

Tak se to prostě bere a je to spíše vítáno jak ze strany dospělých - rodičů či vychovatelů, tak ze strany dětí. A o to jde především, vytvořit dětem ty nejlepší možné podmínky a poskytnout jim svobodnou volbu např. v tom, jak naložit se svým volným časem.

CO TEDY V TOMTO PROSTŘEDÍ VLASTNĚ ZNAMENÁ, KDYŽ ŘEKNETE STUDENT?

Do této kategorie patří i ti, co sem sice také chodí v rámci praxe jako já, ale i ti, co přicházejí za dětmi ve vyučovací době ve skupinkách za účelem seznámení se s problematikou vyučovacího procesu.

Chodí mezi lavicemi a po očku nahlízejí do sešitků dětí. Ne, že by na tom snad bylo něco špatného, ale dětem to většinou moc příjemné není, jak jsem se dozvěděla od Violky, která to nemá příliš ráda.

Sama si to umím představit, ale na druhou stranu je pro nás pro studenty dobré vidět a moci porovnat, v čem se liší a shoduje teorie a praxe. Jak jinak to má člověk poznat?

Dětem se však potom nesmíme divit, že v té chvíli si děti tohoto studenta jako svého kamaráda nejspíš nepředstavují.

Ale máte praxi a praxi, jak se pomalu ukazuje. Ta, která se odehrává ve vyučovacím procesu a z níž vylézá student jako ten, co kouká zvědavě do notýsků a naproti tomu ta, kdy student přichází v pozici kamaráda, stojí na stejné zemi jako děti kolem a poznává prostředí a okolí dítěte tak, že se stane jeho aktivní součástí.

Tak sem už bych patřit mohla. Jinak by mi přece Violka asi nenabídla, abych nakoukla do jejího deníčku, kam si zapisuje samé tajné věci.

JAK JE TO S NAVAZOVÁNÍM KONTAKTŮ TADY?

Jak reagují děti na příchod cizích lidí?

S čím jsem se při prvním vzájemném poznání setkávala já?

Reakce jsou různé. Těžko bychom mohli najít nějaký vzorec a řídit se podle něj. Jsou tu rozdíly mezi dětmi i v dětech. Reakce, které byste napoprvé nečekali. Každý tento akt poznávání prožívá jinak, po svém.

Někdy mě překvapí nevíšavost, jakoby lhostejnost k mé přítomnosti.

Např. JARDA, s nímž se většinou pouze mímám, přestože často pobývám v jeho pokoji. Jarda na mne působí jako tichý chlapec. Zpočátku mě spíše pozoroval, na rozdíl od většiny dětí, které spíše projeví zájem seznámit se. Teprve, když jsem ho sama oslovila a našli jsme společně téma, kterým jsme se potom poměrně dlouho zabývali, jsme k sobě našli bližší cestu. Tím samozřejmě nechci říct, že bychom byli kamarády na život a na smrt, ale už po sobě jen tak nekoukáme, a když se potkáme, tak se pozdravíme a optáme se, jak je.

Paradoxem možná je, že právě v Jardově pokoji se scházím převážně s dětmi, které tu vůbec nespí.

Je to pokoj vprostřed chodby a na rozdíl od ostatních pokojů má větší pracovní stůl a více prostoru, takže bez problému pojme i větší počet dětí, s nimiž vychovatelky ve skupinách pracují. A já, jak se dozvíte z následujícího oddílu, jsem u vychovatelky, jež má na starosti spíše děvčata, a v tomto pokoji bydlí chlapeci.

Během odpoledne, které trávím pouze na jednom z pater ústavu, jsem poznala hodně dětí, ale s mnohými z nich se příliš neznám, s některými dokonce vůbec. A některé nevíšimavé reakce mě trochu zarážejí. Snad proto, že jsem tento ústav představila jako druhý domov dětí a já jsem z domova zvyklá si všimnout všech, kdo vstupují do našeho soukromí.

Asi by mi nebylo zrovna moc milé, kdyby se mi kdosi procházel po pokoji a třeba se se mnou ještě k tomu nebavil a všiml si jen mých kamarádů.

Na druhou stranu je třeba brát i fakt, že se občas doma s ne příliš známými lidmi setkáváme. Co známí mých rodičů, jejichž zájmy se zdaleka nepodobají mým a nebo přátelé staršího bratra, kteří mě zas tolik nezajímají? A co moji kamarádi, kteří zase chodí jenom za mnou, rodiče znají spíše z vyprávění a z nezávazných setkání a bratra ignorují, neboť jim není tolik sympatický a kamarádů už mají beztak dost?

Nemohlo by to vysvětlovat právě onu nevíšimavost a lhostejnost, s níž se občas setkávám?

A co když chce být člověk také někdy sám? A nemá náladu si prostě jen tak z ničeho nic začít povídat s někým, koho před deseti minutami prvně spatřil?

Ale protože se ve větší míře setkávám se vstřícností a vůlí seznámit se, pokusím se někdy o navázání dalšího kontaktu, jak tomu bylo i v případě DÍVKY, která si pohrávala s míčem na chodbě.

Chtěla jsem se zapojit a kutálet si s ní, ale nevyšlo to. Párkrát jsem se pokusila odběhlý míč přihrát, ale přihrávka, kterou jsem očekávala, ani v jednom případě mně nepatřila.

Někdo se straní, nevnímá, někdo na sebe naopak upozorňuje. Jako TONDA, který mě svou náklonností při prvním setkání poněkud překvapil. Třeba zvolil na mě dost neobvyklý způsob?

Stahoval mi bundu a tahal mě k sobě do pokoje, aniž by předtím zjišťoval, kdo jsem. Toto vše doprovázely prosby, abych se šla podívat, jak jeho pokojík vypadá a jak se mu vede ve hře, od níž odběhl, když mě spatřil, jak si povídám s Violkou. Nikam jsem ale nešla. Moc se mi nelíbil způsob, který zvolil, a hlavně, již chvíli před tím jsem slíbila Viole, že s ní a se Sabinou budu bublifukovat.

A když se do této debaty vložila Violka s tím, aby toho Tonda nechal, dopadlo to tak, že si dal říct a vrátil se do hry. Také ho volali spoluhráči, což byl asi největší důvod k tomu, aby odešel.

Ten se předvádí, ten se chová nevíšimavě, ten se přidává, jiný si chce zase povídat, hrát, jiný chce jen s něčím pomoci.

To se potom proměňuji v jeho pravou ruku či nohu (viz shon při převlékání a večerní hygiena, kde ani figurovat nemusela. Má pomoc je občas jen pohodlím a urychlením tohoto dětemi ne příliš oblíbeného procesu, i když v některých situacích a při některých činnostech je tato pomoc nezbytně nutná).

Setkáte se tu ale i s tím, že někdo oprávněně bojuje za své soukromí, na které má samozřejmě právo - jako na jednu z přirozených lidských potřeb. Na tomto místě uvádím příklad LIBORA, tichého, velmi bystrého a sčtělého chlapce, který žádal vysvětlení, co děláme v jeho pokoji, aniž by o tom kdokoli z tohoto pokoje věděl - bál se, že zanecháme nepořádek, za nějž by nejspíš byl pokárán.

Pořádek a čistota musí být, obzvlášť při větším počtu dětí a obzvlášť tady, kde se objevuje v některých časových in-

tervalech více lidí. Zrovna jsme malovali a nebylo nás tam málo, a tak není divu, že se Libor obával nepořádku. Jak to bývá, na nepořádek se vždy najde víc lidí než na úklid.

Slíbila jsem, že dohlédnu i na úklid, i na to, aby tu nikdo nic nezapomněl. Libor si totiž lámal hlavu také s tím, jak by nám naše věci vrátil, kde by nás hledal. Když jsme si o tom spolu povídali, byla jsem přesvědčená, že jsem nikde neudělala chybu, protože jsem od vychovatelky věděla, že tu se Světlanou do večere můžu kreslit. Přesto jsem mu ale slíbila, že udělám všechno proto, aby se to příště nestalo.

S Liborem jsem si pak ještě chvíli před spaním povídala spolu s MARKEM, který přišel pro radu. Chtěl poradit s vymýšlením otázek na zítřejší besedu se zpěvákem. Marka jsem před tím také neznala, ale rozhovor plynul tak plynule a nevázaně, že jsem si to ani neuvědomovala.

S Markem jsme se pak setkali ještě jednou, a to ve stejné pozici. Lada, kterou jsem osobně poznala týž den, si s Violkou pro děti připravila soutěž a já jsem při ní fungovala jako pomocný rozhodčí a nápověda. Povedlo se jim to. Večer se mi pak ani nechtělo odejít i Marek mě přemlouval, abych si počkala na výsledky. Bohužel to nešlo, tak mě šel alespoň vyprovodit s tím, že mi za týden sdělí výsledky. Příští týden však byla předvánoční besídka a Marek mi o svém umístění nic nesdělil, dokonce mě i přehlédl. Byla tam spousta lidí, rodičů.

Abych se ale vrátila k LADĚ, která je dost šikovná a má nejspíš i dobrý přehled. Když mě Violka Ladě představovala s tím, že bych jim mohla pomoci se soutěží, Lada říkala, že mě zná, že mě už párkrát viděla se Světlanou. S tím jsem nepočítala, ale potěšilo mě, že si mě všimla, aniž bychom spolu přišli více do styku.

Většina dětí navazuje snadno kontakt s okolím.

Třeba to vyplývá z jejich fixace a částečné závislosti na okolí. A co věk? Nehraje tu také svou roli?

Všichni ti, o nichž jsem psala v předchozích řádcích navštěvuji ještě obecnou školu, jsou tedy mladší a více náchylní ke spontánnosti a otevřeným projevům, reagují na podněty kolem sebe s větším zájmem než lidé starší, kteří si nejprve raději zvážejí, stojí-li jim takové poznání nebo setkání vůbec za to.

Ale, abych pravdu řekla, veelku nepochopitelná pro mne byla reakce SVĚTLANKY na úplně cizí lidi. Možná by nebylo zbytečné teď upřesnit termín „cizí lidé“.

Já se např. za cizí v případě Světlinky již nepovažuji. I když mám dojem, že naše první setkání neprolomilo všechny bariéry. Přátelštější pocit mám až z doby, kdy jsem Světlaně darovala řetízek cěček, na jejichž sbírku je velice pyšná.

SVĚTLA je prvňáček a je také jednou z prvních dětí, se kterými jsem se seznámila. Také jsem s ní nejvíce zažila. Od psaní úkolů po procházku parkem, na kterou moc ráda vzpomínám. Byla to nádhera, pěkné počasí a všechno šlo kolem nás. Také mě trochu hřálo to, že díky tomu, že jsem se objevila, mohla jít Světla dřív ven, protože vychovatelka musela ještě čekat, až si rodiče vyzvednou Pavla. Pro Pavla jsem tenkrát byla osobou neznámou, ale pro Světlu už ne. Stalo se to, když jsme šli se Světlanou a Violkou telefonovat.

Tak tedy, Světla měla velikánskou radost, že ji Violka vzala s sebou a ještě ji nechala telefonovat se svou kamarádkou. Když jsme se radostně vraceli, Světla se mi kvapem vyhoupla z náručí a hopsala na lidi, které, jak se ukázalo, kromě jedné vychovatelky neznala.

„Ahoj, jak se jmenujete? Já jsem Světlanka.“

Protože nás už Viola volala k výtahu, vzala jsem Světlku a s pozdravem na rtech jsme uháněli za Violou.

Světlanka reagovala bez ostychu, bez bázně. Snad naše přítomnost jí zaručovala jistotu, že když to nebudou zrovna hodní lidé, tak jsme tu my a my na ni nenecháme dopustit.

Ale copak se člověk v nadšení kdo ví jak ovládá? A natož malé dítě.

Kdo ví? Třeba ve všech vidí jistotu, bezpečí. Rozhodně ale nešlo o hluboký vztah, dá-li se o vztahu vůbec v tomto případě hovořit.

Z mého pozorování vyplynulo, že si Světlanka nejdříve drží odstup. Ode mě se nechala pochovat později, až po příhodě s céčky, přestože jsem si všimla, že na klíně vychovatelek sedává ráda. Asi jsem pro ni byla ještě moc vzdálená. Ale jak to, že těm lidem, které viděla prvně padla hned kolem krku?

Možná se zbytečně ptám, proč reagovala právě takhle. Třeba zrovna podlehla své radostné náladě a i přesto, že si o Světlance myslím, že je trochu náladová, myslím si, že takové reakce nejsou v dětském věku neobvyklé. Nebo jsou?

Se Světlou, jak už jsem se jistě zmiňovala, se vidám nejčastěji, ale není pravidlem, že spolu vždy strávíme odpoledne. Jak jsem již řekla, záleží to na řadě okolností, a tak ani odpolední program není tolik pevný.

A JAK TO TU VYPADÁ, KDYŽ VSTOUPÍM?

Někdy se stane, že otevřu dveře a octnu se na chodbě, kde to jen sviští, jindy zase naopak mě překvapí TICHŮ. Ve vrátnici postávají rodiče, kamarádi, známí, telefon u dveří vrátnice je dětmi takřka stále obsazený.

Někdy chaos, volání ze všech koutů: „*Pojď sem, přines to, odvez mě, přijď ke mně, budeš chvíli se mnou?*“, jindy klid. Někdy nevím, kam dřív skočit, s kým si povídat, a jindy si zas musím hledat práci, abych si nepřipadala zbytečně. Nikdy nevím, co mě čeká, koho potkám, s kým se seznámím, koho minu, pozdravím, s kým strávím střeďeční odpoledne.

Už je téměř konec školního roku a já stále poznávám nové tváře. Děti občas bývají nemocné nebo zkrátka přijdou nové.

V každém případě je mi víc než jasné, že jedno odpoledne pro pochopení a osvojení si zdejšího pořádku nestačí.

Vždy po příchodu se sháním po vychovatelkách, abych zjistila, kde budu k užítku a s kým se ten den uvidím.

Původně jsem byla přidělena k vychovatelce Drahušce, která má spolu s Majkou na starosti skupinku, v níž je také Světlka.

Děti se ale často navštěvují, takže se seznamuji i s jinými dětmi. Když má Světlanka jiný program, věnuji se někomu jinému. Bývám spíše tam, kde mě už trochu znají, i když nemohu předpokládat, že si mě pamatují. I Světlce se musím připomínat, když se delší dobu nevidíme. Stačí se však jen krátce připomenout, říci jméno.

Přicházím sem jako kamarádka, povídám si, pohraji, poradím, pomohu např. s úkoly a vůbec dělám, co je třeba.

A CO TO VŠECHNO ZNAMENÁ PRO MNE?

Poznání nového prostředí plného změn, nových a nových přátelství, poznání světa primových lidiček, s nimiž se v malém množství setkávám i na ulicích, ale i svět vychovatelek, sestřiček a jiných dobrých duší, které jsou tu pro křehké království dětských snů a přání.

Ale není to jen poznání této pavoučí sítě vztahů, citlivých a vřelých, pečlivě pěstovaných pout mezi svěřenci a opatrovateli a mezi světem, který do této sítě neodmyslitelně patří, ale jsou to i chvíle radosti, chvíle plné báječných okamžiků, v nichž se dělím o své JÁ s dětskou upřímností a světem, který si nezoufá nad svou výjimečností, protože ona výjimečnost vlastně vůbec neexistuje.

A jestli mohu doporučit nějaký opravdu dobrý způsob, jak se začlenit do jiného společenství a důvěrněji ho poznat, tak je to právě tehle, do něhož vcházíte s dobrou vůlí a touhou být užitečný a podat pomocnou ruku tomu, kdo to nejen potřebuje, ale také o to stojí.

Z mých zápisů můžete mít dojem jisté postradatelnosti konkrétních osob (viz já), avšak jen tehdy, jste-li nepřítomni. Dostavíte-li se a vplujete-li do víru denního shonu, ocitáte se po boku vychovatelek suplujících rodinnou péči.

A tak to asi má být, říká má vlastní zkušenost, která tu potkává děti spokojené, které se za bránou svého zázemí připravují stejně jako my na život.

Přejme jim, aby většina těch, s nimiž se setkají, byla vstřícná a měla podobné cíle jako ti, kteří je nyní obklopují.